

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/232/2021
Identifikačné číslo spisu:	1114229615
Dátum vydania rozhodnutia:	27.10.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Halušková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1114229615.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne V. K., nar. XX.XX.XXXX, bytom K.Á. XX, XXX XX R., zastúpenej Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátom so sídlom Rožňavská 2, 821 01 Bratislava, proti žalovanému Slovenská republika, zast. Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska ul. 71, 813 11 Bratislava, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 20C/190/2014, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 13. mája 2021 sp. zn. 9Co/136/2019 takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovanému náhradu trov dovolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 16. januára 2016 sp. zn. 20C/190/2014 zamietol žalobu a žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov konania. Žalobkyňa sa domáhala uhradenia nemajetkovej ujmy 7.000,- eur v dôsledku škody, ktorá jej bola spôsobená pri výkone verejnej moci porušením jej práva na prejednanie veci vedenej Okresným súdom Trnava pod sp. zn. 16C/167/2009 (pôvodne 16C/124/2004) v primeranej lehote (prieťahy v konaní). Počas tohto konania trvajúceho od podania žaloby dňa 23.08.2004 do právoplatnosti rozsudku dňa 17.06.2011 o žalobe dvakrát rozhodol okresný súd, trikrát krajský súd a dvakrát najvyšší súd. Súd prvej inštancie dospel s poukazom na § 9 ods. 2 zák. č. 514/2003 Z. z. o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci účinného od 01. januára 2013 k záveru, že kompetentným na preskúmanie otázky, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je Ústavný súd Slovenskej republiky. Žalobkyňa teda nepreukázala prvú podmienku zodpovednosti žalovaného za škodu, ktorou je existencia nesprávneho úradného postupu spočívajúceho v prieťahoch v súdnom konaní. V konaní úspešnému žalovanému s poukazom na § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1, 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) súd prvej inštancie náhradu trov nepriznal.

2. Krajský súd v Bratislave ako súd odvolací (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 13. mája 2021 sp. zn. 9Co/136/2019 odvolaním žalobkyne napadnutý rozsudok súdu prvej

inštancie potvrdil a žalovanému voči žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Odvolací súd vychádzal z vecnej správnosti rozsudku prvej inštancie a s poukazom na § 387 ods. 1 CSP tento potvrdil, hoci čiastočne z iného právneho dôvodu. Konštatoval, že súd prvej inštancie aplikoval nesprávnu právnu normu v podobe § 9 ods. 2 zák. č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.01.2013, ktoré nedopadá na prejednávany spor. Žalobkyňa sa domáhala priznania náhrady nemajetkovej ujmy za zbytočné prietahy v súdnom konaní vedenom v rokoch 2004 až 2011, ktoré predchádzalo prijatiu zák. č. 412/2012 Z. z. o zmene § 9 zák. č. 514/2003 Z. z. pridaním jeho dnešných odsekov 2 a 3. Nárok žalobkyne bolo potrebné subsumovať pod právnu úpravu § 9 zák. č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31.12.2012. Odvolací súd konštatoval, že uvedené nič nemení na správnosti záveru súdu prvej inštancie, že žalobkyňa nepreukázala existenciu nesprávneho úradného postupu spočívajúceho v zbytočných prietahoch v konaní. Súd prvej inštancie nepochybil, pokiaľ skúmal, či sa žalobkyňa v priebehu konania sp. zn. 16C/124/2004 sťažovala na zbytočné prietahy a domáhala sa ich odstránenia, čo neurobila. Odvolací súd uviedol všetky rozhodnutia vydané v označenom konaní okresným, odvolacím aj najvyšším súdom a konštatoval, že okrem termínov pojednávania boli vykonané viaceré úkony týkajúce sa napr. rozhodovania žiadosti žalobkyne o priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, prípravy pojednávania, doručovania podaní na vyjadrenia protistrane a pod. Súd v konaní sp. zn. 16C/124/2004 podľa odvolacieho súdu konali priebežne a bez zbytočných prietahov. K väčším časovým intervalom došlo medzi predložením súdu a rozhodnutím v prípade, kedy sa spis nachádzal na najvyššom súde za účelom rozhodovania o dovolaniach žalobkyne (pri prvom bola vec predložená 10.07.2006 a rozhodnutá 20.07.2007, v druhom prípade bola vec predložená 23.07.2008 a rozhodnutá 31.03.2009), resp. aj v prípade ostatného rozhodovania odvolacieho súdu, ktorému bola vec predložená okresným súdom 29.03.2010 a odvolací súd rozhodol 13.04.2011. K poukazu žalobkyne, že dĺžka konania bola ovplyvnená aj opakovaným zrušovaním a vracaním rozhodnutí súdom nižšej inštancie súdmi vyššieho stupňa odvolací súd uviedol, že zrušenie rozhodnutia súdu a vrátenie veci súdu nižšieho stupňa na ďalšie konanie nenapĺňa podmienku nesprávneho úradného postupu súdu, ktorého rozhodnutie bolo zrušené a vrátené. Odvolací súd zdôraznil špecifickosť súdneho konania z hľadiska postupu súdu v rámci jednej inštancie aj z hľadiska toho, že konanie v rámci jednej sporovej veci môže prebiehať na viacerých inštanciách. Nemožno pripustiť situácie, kedy by mali sudy nižšieho stupňa hodnotiť správnosť postupu súdov vyšších inštancií, čím by si prisvojili kompetencie im nepatriace. Odvolací súd sa preto stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že žalobkyňa nepreukázala existenciu nesprávneho úradného postupu.

2.1. Hoci sa okresný súd pre nepreukázanie existencie nesprávneho úradného postupu ďalej nezaoberal skúmaním naplnenia ďalších zákonných predpokladov zodpovednosti za škodu, odvolací súd poznamenal, že nemajetková ujma predstavuje zásah do inej než majetkovej sféry poškodeného a môže predstavovať rôzne negatívne následky do osobnej integrity vplývajúce na jeho česť, vážnosť, povesť, doterajší súkromný a pracovný život, rodinné vzťahy, spoločenské postavenie a pod. Rozhodovanie súdu o priznaní konkrétnej výšky náhrady nemajetkovej ujmy musí vychádzať zo skutkového stavu zisteného dokazovaním zameraným najmä na zisťovanie konkrétnych následkov v jednotlivých oblastiach spoločenského života dotknutej osoby. Dôkazné bremeno zaťažuje poškodeného. Súdom stanovená výška náhrady nemajetkovej ujmy by mala byť primeraná spôsobenej ujme. Nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy nemožno vyvodiť len zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu bez ohľadu na následky dopadu vzniknutej ujmy na jednotlivé stránky života poškodeného. Odvolací súd zdôraznil, že žalobkyňa neprodukovala v konaní žiadne dôkazy, ktorými by preukázala vznik konkrétnych nepriaznivých následkov ňou tvrdeného nesprávneho úradného postupu. Odvolací súd poukázal na závery obsiahnuté v uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 285/2018 a zdôraznil, že povaha a účel konaní vedených pred Ústavným súdom Slovenskej republiky alebo pred Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) týkajúcich sa priznania náhrady nemajetkovej ujmy sú odlišnej povahy od účelu konaní o priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vedených pred všeobecnými súdmi Slovenskej republiky na základe zák. č. 514/2003 Z. z.. Neobstoí preto argumentácia žalobkyne poukazujúca na rozhodovaciu prax Ústavného súdu SR alebo ESLP. Opomenúť nemožno, že žalobkyňa požaduje náhradu nemajetkovej ujmy 7.000,- eur, hoci v konaní sp. zn. 16C/124/2004 žadovala vydanie bezdôvodného obohatenia 80.000,- Sk (2.655,50 eur). Žalobkyňou uplatnená náhrada nemajetkovej ujmy teda násobne prevyšovala plnenie uplatnené v pôvodnom konaní.

2.2. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd aplikujúc § 255 odsek 1, § 262 odsek 1 a §

396 odsek 1 CSP. V konaní úspešnému žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania, pretože mu nijaké nevznikli.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) s návrhom, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Žalobkyňa vymedzila dovolací dôvod ustanovením § 421 odsek 1 Civilného sporového poriadku.

3.1. Ako prvú právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, dovolateľka vymedzila otázku, či zrušenie rozhodnutia súdu a vrátenie veci súdu nižšieho stupňa predstavuje neefektívny postup súdu nižšieho stupňa, neprispievajúci k odstráneniu právnej neistoty účastníka konania, a teda nesprávny úradný postup a prieťahy v postupe súdu, ktorého rozhodnutie bolo zrušené. Uviedla, že táto právna otázka v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nebola riešená, riešená bola opakovane Ústavným súdom Slovenskej republiky (nálezy sp. zn. IV. ÚS 570/2012 a I. ÚS 89/99). Na margo judikatúry Najvyššieho súdu Českej republiky, na ktorú žalobkyňa poukazuje, dovolací súd udáva, že rozhodnutia súdov iných štátov, a teda ani rozhodnutia Ústavného súdu ČR a Najvyššieho súdu ČR pod pojem ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu nespádajú (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. októbra 2017 sp. zn. 6Cdo/129/2017). Žalobkyňa sa nestotožnila so záverom odvolacieho súdu, že postup súdu zavŕšený vydaním rozhodnutia, ktoré bolo následne nadriadeným súdom (opakovane) zrušené, nie je nesprávnym úradným postupom. Už samotné zrušenie rozhodnutia označila za jasné konštatovanie jeho nezákonnosti a postup súdu vedúci k jeho vydaniu za neefektívnu činnosť. Doba pripadajúca na takýto nesprávny úradný postup a následne na opravné konanie má charakter prieťahov.

3.2. Druhú právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, žalobkyňa sformulovala tak, či je daná priama a bezprostredná príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom a vznikom nemajetkovej ujmy, a teda vzniká právo na priznanie nemajetkovej ujmy už len zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu (t. j. automaticky). Zdôraznila, že ujmu utrpenu v dôsledku prieťahov v konaní je ujma na samotnom práve na konanie bez prieťahov, nie sekundárna ujma spočívajúca napr. v zhoršení zdravotného stavu, reaktívnych psychických poruchách, poškodení dobrého mena a pod. Podľa dovolateľky sa od poškodenej osoby nevyžaduje preukazovanie vzniku následkov v jej osobnostnej sfére, ale postačuje preukázať, že k prieťahom v konaní došlo. Za absurdné označila preukazovanie cit.: „akejsi príčinnej súvislosti, nech už sa tým v tejto súvislosti myslí čokoľvek“. Zodpovednosť štátu za prieťahy v konaní je absolútna, bez možnosti liberácie. Právnu otázku priamej a bezprostrednej príčinnej súvislosti medzi nesprávnym úradným postupom a vznikom (nemajetkovej) ujmy na právach Najvyšší súd Slovenskej republiky posudzoval opakovane a vyslovil názor opačný od názoru odvolacieho súdu napr. v uznesení sp. zn. 4Cdo/130/2020 alebo v rozsudku sp. zn. 4Cdo/207/2018. Aj Krajský súd v Bratislave v rozsudku sp. zn. 15Co/39/2011 zo dňa 22.6.2011 konštatoval, že v danom prípade bol preukázaný nesprávny úradný postup, zbytočné prieťahy ÚDZS, škoda vo forme nemajetkovej ujmy a príčinná súvislosť, keď bezprostrednou príčinou vzniku nemajetkovej ujmy boli zistené prieťahy v konaní ÚDZS. Dovolateľka citovala z rozsudku ESLP vo veci Apicella vs. Taliansko a nálezu Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1536/11. Záverom uviedla, že správne posúdenie uvedenej právnej otázky je také, že je daná priama a bezprostredná príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom a ujmu na dotknutom práve. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vzniká automaticky už zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu.

4. Žalovaný sa k dovolaniu nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ príp. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala žalobkyňa v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) ako strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Žalobkyňa uplatnila dovolacie dôvody vymedzené v § 421 ods. 1 CSP bez špecifikácie, či podáva dovolanie podľa písm. a), b) alebo c) tejto právnej normy. Dovolací súd aplikujúc ustanovenie § 124 CSP posudzoval dovolanie podľa jeho obsahu a v snahe autenticky porozumieť textu dovolania ako

celku (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 15/2021 z 25. mája 2021 alebo sp. zn. I. ÚS 336/2019 z 09. júna 2020) dospel k záveru, vyhodnotiac tvrdenia dovolateľky, že dovolanie podala v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) aj písm. b) CSP.

7. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

7.1. Otázka relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku), a to takú, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť z hľadiska tohto ustanovenia považovaná za významnú. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

8. Pri posudzovaní prípustnosti dovolania vo vzťahu k prvej dovolateľkou nastolenej právnej otázke (pozri bod 3.1.) dovolací súd postupujúci podľa § 124 CSP dospel k záveru, že dovolateľka uplatnila dovolací dôvod v zmysle § 421 odsek 1 písm. b) CSP.

8.1. Prípustnosť dovolania v Civilnom sporovom poriadku vymedzujú §§ 419 až 423. Odborná literatúra delí podmienky prípustnosti dovolania na objektívne (prípustný predmet, lehota na podanie dovolania, náležitosti dovolania) a subjektívne (osoba oprávnená podať dovolanie) (Ficová, S. a kol. Občianske procesné právo. Druhé aktualizované a doplnené vydanie. Bratislava. Vydavateľské oddelenie právnickej fakulty UK. 2008, str. 344). Prípustný predmet dovolania upravuje Civilný sporový poriadok v ustanoveniach §§ 420 až 423. Dovolanie musí spĺňať podmienky prípustnosti (prečo má dovolací súd nastolenú otázku riešiť) a súčasne musí byť daný dovolací dôvod (čo má dovolací súd riešiť). Prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP sa vždy vzťahuje na právne otázky, ktorých vyriešenie viedlo k záverom uvedeným v rozhodnutí odvolacieho súdu. V týchto intenciách posudzoval dovolací súd obsah podaného dovolania. Dospel k záveru, že dovolateľom nastolená prvá právna otázka vo vzťahu k predmetu konania nebola tou právnou otázkou, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Odvolací súd sa (rovnako ako súd prvej inštancie) zaoberal tým, či opakované zrušenie rozhodnutí nižšieho súdu súdom vyššieho stupňa predstavuje nesprávny úradný postup, no k zamietnutiu žaloby došlo pre neunesenie dôkazného bremena žalobkyňou v otázke výšky požadovanej náhrady nemajetkovej ujmy. V tejto časti je preto dovolanie neprípustné, čo je dôvodom jeho odmietnutia podľa § 447 písm. c) CSP.

9. Druhú dovolaciu otázku (bod 3.2.) nastolila dovolateľka tvrdiac odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (rozhodnutie sp. zn. 4Cdo/207/2018 a 4Cdo/130/2020), čo je dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

10. V rozsudku sp. zn. 4Cdo/207/2018 z 25.09.2019 najvyšší súd posudzoval náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá žalobkyňi vznikla nesprávnym úradným postupom (prieťahy vo vyšetrovaní trestnej činnosti). Odvolací súd konštatoval, že zistené prieťahy mali za následok porušenie základného práva žalobkyne na konanie bez prieťahov a vznik nemajetkovej ujmy spočívajúcej v predĺžení konania, pričom príčinná súvislosť bola zrejmá zo samotnej povahy prieťahov, nepotrebovala bližšie objasňovanie. Krajský súd mal súčasne za to, že konštatovanie porušenia práv žalobkyne nemôže byť dostatočným zadostučinením a je namieste poskytnutie peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy. Žalovaná tvrdiac dovolacie dôvody podľa § 420 písm. a) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP argumentovala odklonom odvolacieho súdu od ustálenej judikatúry najvyššieho súdu (rozhodnutia sp. zn. 2MCdo/1/2017 a

6MCdo/7/2013) pri zisťovaní príčinnej súvislosti. Dovolací súd konštatoval, že odvolací súd sa pri riešení otázky príčinnej súvislosti neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, lebo dospel k záveru, že sú splnené (všetky) podmienky zodpovednosti žalovanej za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom (§ 9 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.), t. j. pokiaľ by nebola splnená čo i len jedna z nich (nesprávny úradný postup, vznik škody a príčinná súvislosť) zodpovednosť žalovanej by nebola daná. Otázku vzťahu príčinnej súvislosti (kauzálneho nexu) medzi nesprávnym úradným postupom a škodou rozvádza súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia v súlade s citovanými rozhodnutiami najvyššieho súdu. Nie je odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ak odvolací súd s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti veci dospel k právnenému záveru, že v okolnostiach prípadu je príčinná súvislosť (bezprostredne) daná medzi nesprávnym úradným postupom vyšetrovateľa Policajného zboru a škodou vzniknutou žalobkyni. Najvyšší súd uzavrel, že odvolací súd správne vec právne posúdil, ak v otázke existencie prietahov v trestnom konaní prijal bez akýchkoľvek pochybností odôvodnený záver o ich preukázanej existencii, čím došlo k nesprávnemu úradnému postupu a následne sa zaoberal výškou náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch.

11. Vo veci prejednanej najvyšším súdom pod sp. zn. 4Cdo/130/2020 dovolatelia vymedzili dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP otázkou, či sa za nemajetkovú ujmu v zmysle § 17 ods. 2 zák. č. 514/2003 Z. z. považuje už samotný zásah do práv poškodenej osoby, alebo sa vyžaduje vznik sekundárnych následkov v ďalších sférach života poškodenej osoby. Predmetom konania bola náhrada škody vo forme nemajetkovej ujmy a vo forme ušlého zisku spôsobenej nezákonným rozhodnutím a nesprávnym úradným postupom orgánov činných v trestnom konaní. Najvyšší súd vo svojom uznesení po vysvetlení ústavnoprávneho základu nároku jednotlivca na náhradu škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom uviedol, že: „Každé trestné stíhanie a v ňom vykonané zásahy do uvedených chránených statkov, je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy, a to najmä v takom prípade, ak sa vo výsledku preukáže, že bolo od začiatku nezákonné; ide o zodpovednosť absolútne objektívnu a za výsledok trestného konania vo veci samej, čím je založená zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú fyzickej alebo právnickej osobe, ktoré sa museli podrobiť excesívnym úkonom OČTK. Zásadne platí princíp ochrany práv každého, kto bol poškodený alebo zasiahnutý nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom orgánom verejnej moci, v tomto prípade OČTK, a že nemajetkovú ujmu predstavuje už samotný zásah týchto orgánov do práv fyzickej a právnickej osoby. Nemajetková ujma je teda škoda, u ktorej z povahy veci je vylúčená náhrada, ktorá by znamenala uvedenie do predošlého stavu; možno ju len kompenzovať, a preto jej náhrada alebo odčinenie má aspoň zmierniť nepriaznivé stavy vzniknuté škodlivým zásahom. Preto najskôr treba zobrať do úvahy, že existencia nezákonného rozhodnutia a nesprávneho úradného postupu OČTK bola preukázaná, čo konštatoval aspoň krajský súd, takže potom treba zisťovať, či žalobcom skutočne ujma (ne)majetkového charakteru v dôsledku uvedeného postupu OČTK vznikla. V tomto ohľade si treba hneď uvedomiť, že vznik nemajetkovej ujmy zásahom OČTK voči osobe spravidla nemožno dokazovať (3Cdo/137/2008), lebo ide o stav mysle tejto poškodenej osoby. Ide teda „len“ o zistenie, či sú tu dané objektívne dôvody pre to, aby sa konkrétna osoba mohla cítiť poškodenou a jej tvrdenie, že nemajetková ujma vznikla samotným zásahom OČTK do základných práv a slobôd fyzickej a právnickej osoby. Nemajetková ujma je vlastne ujmovou morálnou. Ide teda o utrpenie na tých nehmotných hodnotách, ktoré sa dotýkajú morálnej integrity poškodenej osoby (patrí sem jej dôstojnosť, česť, dobrá povesť, ale aj iné hodnoty, ktoré sa spravidla premietajú vo vnútornom živote človeka - sloboda pohybu, podnikania a pod.). A tak, ako je to uvedené v bode 12.2. tohto rozhodnutia, nemajetková ujma vznikla už samotným zásahom OČTK do základných práv a slobôd fyzickej osoby, ak preukáže, že tento zásah nebol v súlade s právom (vo výsledku). V ďalšom postupe potom uvedené hodnoty hrajú vždy dôležitú úlohu pri zvažovaní formy, či výšky zadostučinenia, s dôrazom na závažnosť vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých ku spôsobenej ujme došlo. Tými budú ale také okolnosti začatia trestného stíhania, prejavujúce sa napr. v zistení, že trestné stíhanie bolo proti poškodenému začaté zjavne bezdôvodne alebo dokonca s cieľom poškodiť ho, či znevážiť. Za situácie, kedy žalobca nie je schopný presne určiť a preukázať výšku škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, pričom však preukáže a odôvodní, že mu taká škoda vznikla, nemôžu sudy rozhodnúť, že mu preto škoda nebude vôbec nahradená, alebo že medzi

protiprávnym konaním a vznikom škody nie je príčinná súvislosť. Súd v takejto situácii určia výšku vzniknutej škody podľa spravodlivého uváženia jednotlivých okolností prípadu. Žiadne skutkové okolnosti, ktoré už odzneli, totiž nemožno následne, ex post, preukázať s absolútnou istotou. Vždy pôjde o otázku určitej miery pravdepodobnosti. Absolútna istota teda nie je dôkazný štandard, ktorý je možné v súdnom konaní aplikovať, lebo by pri tom dôkazné bremeno prakticky nebolo možné uniesť. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je čl. 47 ods. 3 ústavy, podľa ktorého sú si všetky strany sporu v konaní rovné tak, aby každá zo strán mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju, z pohľadu konania ako celku, podstatným spôsobom neznevýhodňujú vzhľadom k protistrane. Cieľom zásady rovnosti je potom dosiahnutie „spravodlivej rovnováhy“ medzi stranami sporu. Pod takto definovanú rovnosť strán sporu spadá nielen realizácia ich procesných oprávnení, ale aj otázky dôkazného bremena, ktoré je na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprímerané, lebo v opačnom prípade nemožno konanie ako celok považovať za spravodlivé. Tento všeobecný princíp rovnosti strán bolo potom nutné premietnuť aj do činnosti nižších súdov pri dokazovaní škody (nemajetkovej ujmy) a jej výšky a príčinnej súvislosti medzi protiprávnosťou a vznikom škody. Nižšími súdmi uloženie nesplniteľného dôkazného bremena iba na žalobcov, ako jednu stranu civilného sporu, bolo zjavným porušením zásady rovnosti zraní (čl. 6 CSP) (porov. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Metalco Bt. v. Maďarsko z 1. februára 2011, sťažnosť č. 34976/05, § 24)“.

12. Z rozboru uvedených rozhodnutí vyplýva, že dovolateľmi nastolená dovolacia otázka v prejednávanej spore síce súdmi nižších inštancií bola riešená, ale jej riešením nedošlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V rozsudku sp. zn. 4Cdo/207/2018 dovolací súd riešil v zmysle dovolacej otázky existenciu preukázania príčinnej súvislosti medzi spôsobeným následkom a postupom vyšetrovateľa policajného zboru, keď konštatoval s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti, že v okolnostiach prípadu je príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom vyšetrovateľa a škodou vzniknutou žalobkyni (bezprostredne) daná. Dovolací súd ale neriešil otázku, riešenu súdmi nižších inštancií v posudzovanom spore, či je dostatočným zadosťučinením iba konštatovanie porušenia práva, či je možné nemajetkovú ujmu uspokojiť inak, alebo sa uhrádza nemajetková ujma v peniazoch. V uznesení sp. zn. 4Cdo/130/2020 najvyšší súd konštatoval, že každé trestné stíhanie je spôsobilé, bez ďalšieho, vyvolať vznik nemajetkovej ujmy, ktorú predstavuje už samotný zásah orgánov do práva fyzickej a právnickej osoby. Nemajetková ujma (ktorá je vlastne ujmu morálnou) vznikla už samotným zásahom orgánov činných v trestnom konaní do základných práv a slobôd fyzickej osoby, ak sa preukáže, že tento zásah nebol v súlade s právom. Zároveň však dovolací súd uviedol, že pri zvažovaní formy, či výšky zadosťučinenia hrajú vždy dôležitú úlohu nehmotné hodnoty, ktoré sa dotýkajú morálnej integrity poškodenej osoby (dôstojnosť, česť, dobrá povesť, ale aj iné hodnoty, ktoré sa spravidla premietajú vo vnútornom živote človeka - sloboda pohybu, podnikania a pod.), s dôrazom na závažnosť vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých ku spôsobenej ujme došlo (bod 15. a 16. uvedeného uznesenia). Aj v tomto rozhodnutí teda dovolací súd rozlišuje medzi vznikom nemajetkovej ujmy a formou, či druhom jej odškodnenia. Dovolací súd preto dospel k záveru, že odvolací súd pri posudzovaní nároku žalobcov na uhradenie nemajetkovej ujmy v peniazoch a jej výšky správne vychádzal zo zákonnej dikcie § 17 ods. 2 a 3 zák. č. 514/2003 Z. z. a (zhodne so súdom prvej inštancie) tam uvedeným postupom skúmal, či je dostatočným zadosťučinením, vzhľadom na nemajetkovú ujmu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, len samotné konštatovanie porušenia práva, či je možné nemajetkovú ujmu uspokojiť inak ako v peniazoch, alebo je možné uhradiť ju iba v peniazoch. Odvolací súd (správne) zdôraznil sporový charakter konania o nároku podľa zák. č. 514/2003 Z. z. a dôkazné bremeno strán sporu s poukazom na uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 285/2018. V tomto uznesení Ústavný súd Slovenskej republiky vo vzťahu k záverom uvedeným v napadnutom rozsudku krajského súdu nevyhodnotil argumentáciu sťažovateľa ako spôsobilú spochybniť ich ústavnú udržateľnosť a nezistil svojvoľnosť posudzovaného rozhodnutia, vzájomný rozpor, nedostatočné odôvodnenie, nesúlad s platnou právnou úpravou alebo zrejmy omyl záverov rozhodnutia krajského súdu (sp. zn. 2Co/240/2016 Krajského súdu v Bratislave). Ústavný súd v celom rozsahu odkázal na podrobné a vyčerpávajúce odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorého body 16. až 24. vo svojom rozhodnutí citoval. Pre prejednávanú vec sú, z pohľadu dovolacieho súdu, relevantné závery uvedené v bodoch 18., 19. a 20., v ktorých je uvedené, že „...nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy nemožno vyvodiť už zo samotnej existencie nesprávneho úradného postupu,

bez zreteľa na následky dopadu vzniknutej ujmy na jednotlivé stránky života dotknutej osoby, závažnosť ujmy a okolnosti, za ktorých k nej došlo...zbytočné prieskumy v konaní poškodeného nepochybne znamenajú samé o sebe pre poškodeného určitú imateriálnu ujmu, to však poškodeného nezbavuje povinnosti preukázať, v prípade uplatňovania jej peňažnej náhrady, vznik tejto nemajetkovej ujmy v jednotlivých oblastiach života a intenzitu zásahu, ako aj to, že iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočne účinným a efektívnym prostriedkom na vyváženie, či zmiernenie tejto vzniknutej ujmy.... je na poškodenom, aby svoje tvrdenia o existencii relevantných skutočností, ktoré umocňujú hĺbku zásahu alebo významne ovplyvňujú jeho životnú situáciu, hodnoverne preukázal....nesprávny úradný postup nemožno považovať bez ďalšieho za konanie, v dôsledku ktorého by žalobcovi automaticky prináležal nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy....žalobca...nepreukázal vznik konkrétnych nepriaznivých následkov, ktoré mu mali v súvislosti s nesprávnym úradným postupom vzniknúť a jeho všeobecné tvrdenia v tomto smere zostali v konaní dôkazne nepodložené... žalobca v tomto smere nenavrhol žiadne dokazovanie poukazovaním na to, že vznik takejto ujmy sa v prípade porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote prezumuje, náležite nepreukázal existenciu ani rozsah kvalifikovaných nepriaznivých následkov.... “ V porovnateľnom konaní sp. zn. 3Cdo/7/2017 o náhradu škody a náhradu nemajetkovej ujmy najvyšší súd poukázal na závery EŠLP, ktorý vo svojich rozhodnutiach judikoval, že náhrada nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme na povesti (napr. Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo) a konštatoval, že pri určovaní výšky náhrady ujmy treba vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy (Flux v. Moldavsko, Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo).

13. Dovolací súd zhrnúť vyššie uvedené dôvody uzatvára, že súdy v základnom konaní sa od ustálenej praxe dovolacieho súdu pri riešení druhej dovolateľkou nastolenej dovolacej otázky neodchýlili, práve naopak v plnom rozsahu ju rešpektovali. Najvyšší súd preto prijal záver, že dovolanie aj v tejto časti smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, preto rozhodol o jeho odmietnutí podľa § 447 písm. c) CSP.

14. Žalovaný bol v dovolacom konaní úspešný, takže by mu podľa § 453 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP patrila náhrada trov dovolacieho konania. Žalovanému ale v dovolacom konaní nijaké trovy nevznikli, preto mu dovolací súd ich náhradu nepriznal.

15. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu n i e j e prípustný opravný prostriedok.